

**ANEM PER FEINA: OCUPACIÓ AL MÓN RURAL
CATALÀ, QUÈ I COM?**

Fundació del Món Rural

Lleida, 23 de novembre de 2011

**Estudi de detecció de nous
jaciments d'ocupació
a les comarques rurals
catalanes**

Lourdes Viladomiu

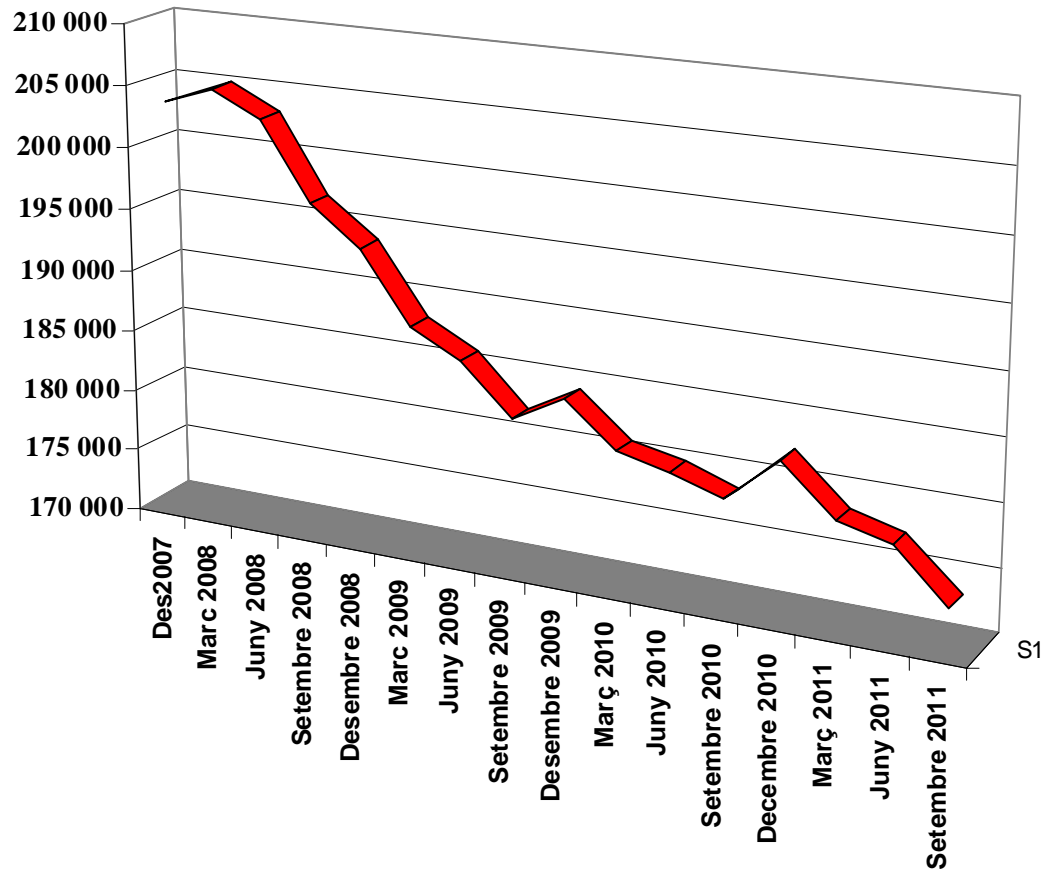
Jordi Rosell

**Grup de Recerca del Desenvolupament Rural
de la Universitat Autònoma de Barcelona**

DRUAB

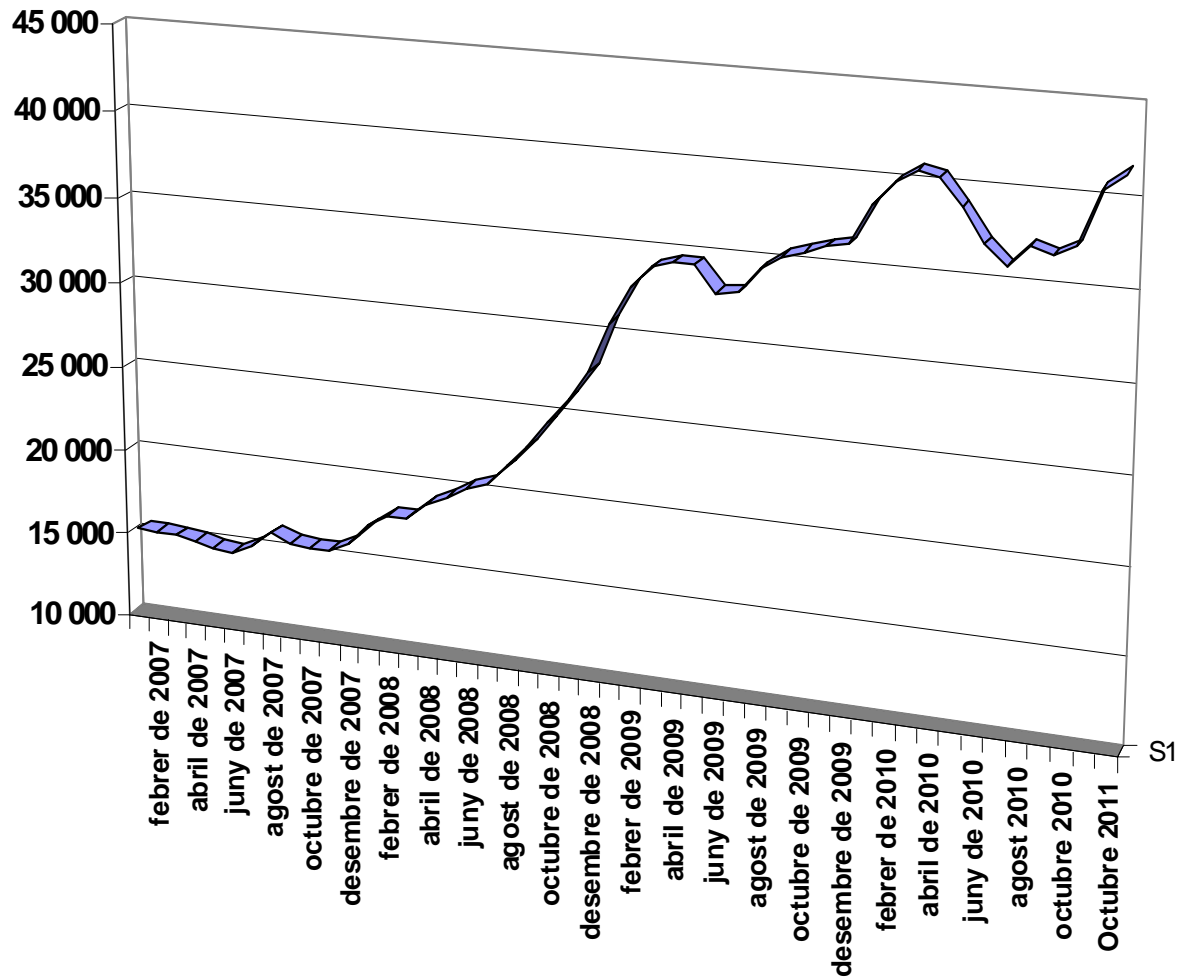
El problema (1)

Ocupats no agraris a les comarques rurals, 2007-2011

El problema (i 2)

Atur a les comarques rurals, 2007-2011

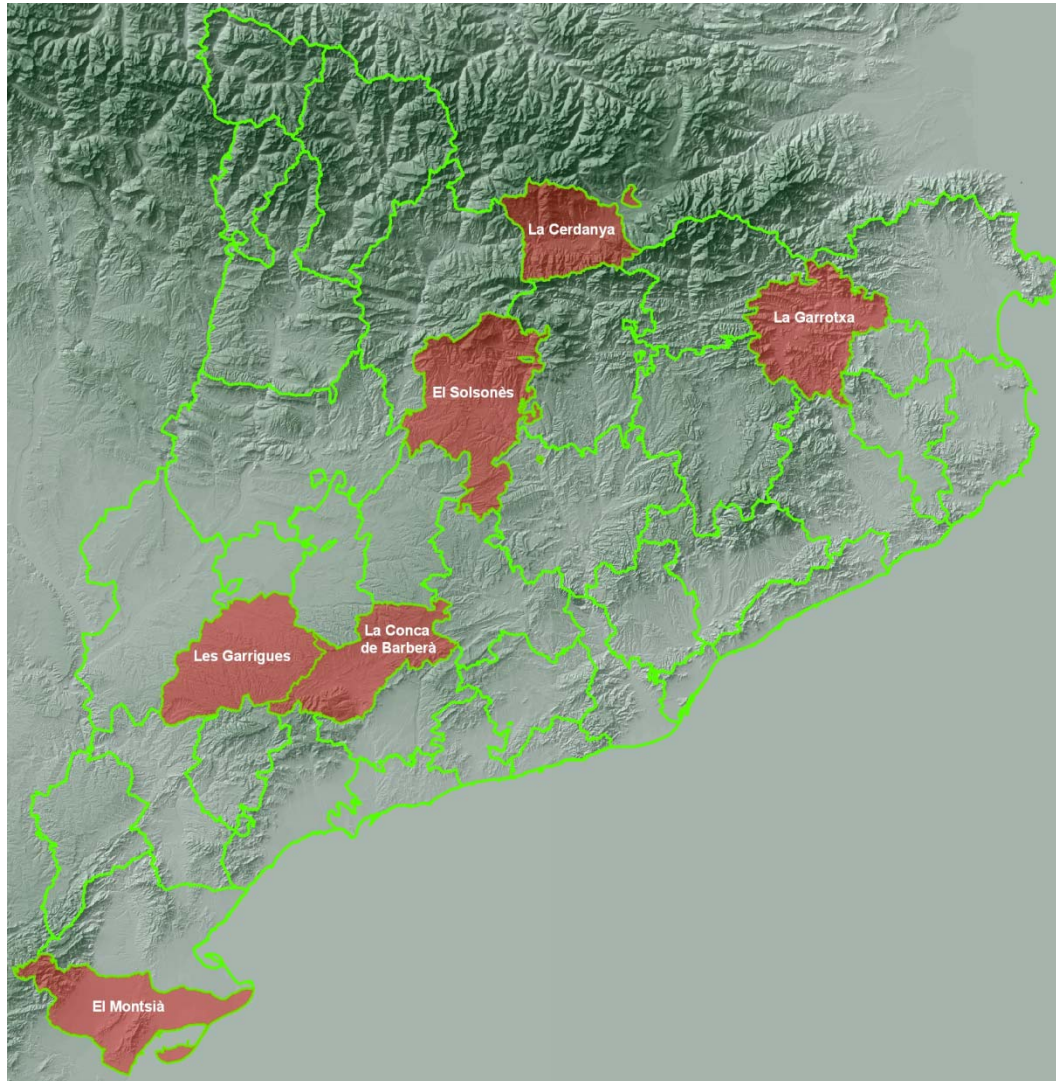

Objectiu i metodologia

- **Objectiu:** detecció de nous jaciments d'ocupació al món rural
- **Metodologia:** anàlisi a sis comarques rurals catalanes a partir de
  - Anàlisi estadístic de les principals parametres
  - Documents de diagnòsi
  - Focus groups
- **Selecció** de les comarques amb criteri de recollir la diversitat del món rural català
  - **Cerdanya** -> comarques d'alta muntanya amb una especialització creixent cap als serveis
  - **Solsonès** -> comarca de muntanya amb una estructura més equilibrada
  - **Garrotxa** i la **Conca de Barbera** -> comarques rurals catalanes industrials.
  - **Garrigues** -> comarca d'orientació agrària
  - **Montsià** -> comarca litoral.

Objectiu i metodologia

Les comarques seleccionades

Nous jaciments d'ocupació

Els nous jaciments....

El concepte de “nous filons o jaciments d'ocupació” sorgeix als anys 80s resultat de l'atur que va deixar la crisi dels 70s.

L'objectiu es combatre l'atur aprofitant el potencial ocupacional associat a determinades necessitats i demandes socials insatisfetes. Son activitats que compleixen 4 característiques:

- ▶ Cobrir necessitats socials sense resposta per part de l'oferta, conseqüència dels canvis socioeconòmics;
- ▶ Actuar en mercats incomplets;
- ▶ Cobrir un àmbit de producció o de prestació local;
- ▶ Tenir un potencial de generació de llocs de treball.

El mitjà per a la consecució d'aquesta finalitat es el disseny i la implementació d'**iniciatives locals de desenvolupament** que estimulin la creació d'ocupació estable i de qualitat.

Nous jaciments d'ocupació

...i els focus de recerca i innovació

el Pla de recerca i innovació (2010-13) estableix 17 focus de recerca que indiquen àmbits d'activitat prioritari per aconseguir els objectius del Pacte Nacional per la Recerca i la Innovació del 2008.

Focus de la recerca i innovació en el PRI 2010-2013.

1.- Reptes ambientals, de l'entorn i territorials

- Mitigació i adaptació al canvi climàtic
- Eficiència energètica i energies renovables descentralitzades
- Gestió i planificació de l'aigua per un ús sostenible
- Fluxos eficaços de persones i mercaderies (mobilitat sostenible) i d'informació
- Edificis, ciutats i territoris per viure, generar valor i conviure

2.- Reptes per a les persones i la societat

- Aliments de qualitat, saludables i plaents
- Prevenció i cura per a la salut de les persones.
- Aprenentatge al llarg de la vida i ensenyament a distància
- Creacions artístiques, productes i serveis culturals d'excel·lència i difusió ampla
- Productes i serveis vinculats al turisme, al lleure i al consum d'emocions
- Cohesió social i gestió de la complexitat social per generar oportunitats
- Nova societat dels serveis amb servi-productes de consum i comerç innovadors i e-serveis
- Seguretat de persones, bens, informació i territoris

3. Reptes científics, productius i organitzatius

- Recerca i tecnologia d'excel·lència i de frontera
- Desenvolupament de materials, sistemes de producció i ecoproductes amb dissenys innovadors
- Innovació no tecnològica, transformació de les organitzacions i noves formes de treball
- Millora dels mecanismes de governança, socioeconòmics i polítics

Els nous jaciments: oportunitats

Atenció a les persones

Un dels jaciments amb major potencial...

- Envelliment de la població
- Incorporació de la dona al mercat de treball
- Déficits existents
- Llei de dependència
- Activitat treball intensiva

...però una materialització difícil.

- Manca de recursos financers
- Economia submergida

Els nous jaciments: oportunitats

Atenció a les persones: propostes estratègiques

- **Impuls a la creació de xarxes per la prestació de serveis a municipis petits:** exemples *Projecte Curricular de centre únic per a les Escoles Bressol del Lluçanès, Centre de Serveis Integrals per la Gent Gran a la Granadella* que dona servei a 7 municipis de Garrigues
- **Ampliar les fonts de finançament amb el tercer sector i el privat.** Implicació de tots els agents del territori en el finançament dels equipaments i serveis per a afrontar la retallada de la despesa pública i la dependència del diner públic.
- **Promoció d'empreses i cooperatives de prestació de serveis a les persones.** A les comarques a on les cooperatives agràries hi tenen un pes fort s'hauria d'estudiar la possibilitat d'implicar-les en la prestació d'aquest serveis.
- **Promocionar la formació per la cura de les persones i l'emprenedoria en aquest àmbit.**

Els nous jaciments: oportunitats

Energies alternatives

- un dels sectors que **més expectatives han generat** al món rural pel que fa a la possibilitat de crear noves activitats i llocs de treball
- una important **capacitat de crear activitats i ocupació**: treballs forestals, transports, tractaments, nous cultius energètics, plantacions forestals, noves activitats econòmiques lligades a la fabricació, instal·lació i manteniment d'equips
- la viabilitat econòmica i la materialització d'aquest potencial depèn d'un gran nombre de marcs regulatoris (ambientals, energètics, urbanístics, industrials,...) així com dels ajuts públics disponibles (subvencions a les inversions i tarifes preferents per l'energia)
- oportunitats generades per les activitats relacionades amb l'optimització de l'**eficiència energètica**. El sector agrícola i ramader es un dels més intensius en consum d'energia.

Els nous jaciments: oportunitats

Energies alternatives: propostes estratègiques

- **Estratègia global per l'aprofitament de la biomassa.** forestal, món rural, incendis, energia,...
- **Promoció d'instal·lacions d'aprofitament energètic de la biomassa: efecte demostració i massa crítica.** informació i difusió a la vegada que la promoció i subvenció de les mateixes als equipaments públics i als privats per compensar l'elevat cost inicial d'instal·lació de calderes.
- **Creació de centrals logístiques (centre d'acopi i distribució) de biomassa** amb l'objectiu de lligar oferta i demanda, assegurar el subministra regular de productes i fer més transparent el mercat. Consolidar el mercat de biomassa.
- **Promoció d'empreses auxiliars.** El desenvolupament de les energies alternatives dona lloc a oportunitats per activitats relacionades amb àmbits com l'obra civil, la fabricació d'equipaments, el muntatge i el manteniment.
- **Foment de l'emprenedoria en energies renovables.** Desenvolupar una cultura emprenedora en aquest àmbit seguint l'exemple dels *Heat Entrepreneurs* d'alguns països del Nord d'Europa.

Els nous jaciments: oportunitats

Turisme

- Encara hi ha un potencial de creixement i oportunitats segons els actors
- Per alguns cal crear una identitat turística (a comarques encara poc turístiques) per altres cal desestacionalitzar el turisme (muntanya)
- Potencial:
  - Allotjaments als pobles a on no en hi ha
  - Hotels o hostal de mitjana capacitat
  - Serveis d'activitats recreatives, esportives, culturals i de natura
  - Tallers de dansa, pintura, cuina, gimnàstica, teràpies de tot tipus
  - Necessitat de crear equipaments

Els nous jaciments: oportunitats

Turisme: propostes estratègiques

- ▶ **Coordinació dels actors públics i privats** implicats en l'activitat turística com a mitjà per millorar la comercialització (centrals de reserva, rutes temàtiques, paquets turístics,...) i permetre aprofitar les petites instal.lacions i equipaments (museus temàtics, patrimoni arquitectònic,...)
- ▶ Promoció de les empreses de **serveis turístics** (activitats guiades, aules de natura, activitats extraescolars,...), de la formació en aquests àmbits i de les infraestructures associades a fi i efecte d'ampliar i diversificar l'oferta recreativa i valoritzar millor l'oferta d'allotjaments existents.
- ▶ **Turisme especialitzat**: enoturisme, birdwatching, oleoturisme,...
- ▶ Afavorir la integració dels **espais protegits com element de dinamització turística** per mitjà de rutes temàtiques, centre d'interpretació, marques de qualitat,...

Els nous jaciments: oportunitats

Agroalimentari

- Projectes en marxa: l'elaboració i comercialització de productes amb distintius d'origen i qualitat , transformació de productes, preparats, catering,
- Implicació d'administracions locals: Viver de Celleristes, Centre municipal de producció i recerca agroalimentàries,...
- Sinergies entre els projectes de transformació i valorització de productes agraris, l'activitat turística i el mantenim de paisatges a les comarques de muntanya
- Limitat protagonisme de les cooperatives en els nous projectes de transformació i comercialització de productes agraris
- Potencial del serveis a les explotacions agràries i als propietaris agrícoles, ramaderes i forestals

Els nous jaciments: oportunitats

Agroalimentari: propostes estratègiques (1):

- **Suport als projectes relacionats amb distintius d'origen i qualitat.** En aquest àmbit es tracta d'afavorir el sorgiments d'iniciatives de producció i comercialització de productes.
- La venda directa (**circuits curts**) i la transformació de productes agraris com a via per sobreviure les explotacions agràries a algunes comarques
- **Fer visible l'oferta d'aliments locals artesanals a les zones turístiques.** Desenvolupar i enfortir les sinèrgies amb la restauració i el comerç comarcal a partir de jornades, fires, rutes i del foment de la presència d'aquests productes als restaurants i les botigues de la comarca
- **Adequació d'equipaments col·lectius per la transformació de productes agraris.** L'experiència del “viver cellerista” de la Conca de Barberà hauria de servir per altres iniciatives en aquest sentit també amb la col·laboració de cooperatives i dels òrgans gestors de les denominacions d'origen i de qualitat.

Els nous jaciments: oportunitats

Agroalimentari: propostes estratègiques(i 2):

- **Fomentar la formació dels joves en la transformació de productes agraris.** Possible col·laboració de les Escoles de Capacitació Agrària. Formació orientada a potenciar els clústers agroalimentaris.
- **Promoció d'empreses de serveis agrícoles, ramaders i forestals.** Per molts joves del món rural, incloent alguns amb formació universitària, la prestació de serveis als agricultors i als propietaris agraris i forestals pot ser una font de treball. Aquí cal incloure també els serveis d'assessorament tècnic, fiscal, comptable ... a les explotacions agràries.
- **Promoció del turisme especialitzat en la valorització de l'especialització agrària de les zones com element aglutinant:** enoturisme, oleotursime,...El desenvolupament d'aquests tipus de turisme contribueix a la promoció dels productes agraris locals.
- **Cooperatives:** professionalització.

Els nous jaciments: oportunitats

Tecnologies de la Informació i la Comunicació: propostes estratègiques (1)

- **Atracció d'activitats terciaris intensives en coneixement.**
- **Cal donar visibilitat a les activitats i professionals establerts a les zones rurals gracies a la telemàtica.**
- **Potenciar les iniciatives de suport a la creació d'empreses de base tecnològica a través de xarxes. Per evitar l'atomització i dispersió de les iniciatives de suport així com evitar costoses despeses cal fer una esforç de integrar i coordinar les iniciatives existents.**
- **Formació en noves tecnologies. Mancances en algunes zones de gent amb bons coneixement d'informàtica i comunicacions.**

Els nous jaciments: oportunitats

Tecnologies de la Informació i la Comunicació: propostes estratègiques (i2)

- **Complementar els coneixements tècnics amb formació empresarial.**
- **Difusió i foment de les aplicacions de les TIC al teixit productiu existent: agricultors, empresaris i autònoms de les zones rurals.**
- **Aprofitar la telemàtica per la comercialització dels productes locals amb distintiu de qualitat i origen i de l'oferta turística.**
- **Potenciar l'ús de la TIC en la prestació de serveis públics especialment a zones de baixa densitat de població.**
- **Potenciar l'ús de les TIC a la formació.**

Estudi del PDR en el marc del nous jaciments

El **Programa de Desenvolupament Rural de Catalunya** conté una sèrie de mesures que afecten directament a la generació d'empreses i a la creació d'ocupació. Aquestes mesures estan orientades principalment als sectors agraris i ramaders, però ni ha 6 mesures d'àmbit no agrari. Així mateix cal assenyalar que a les comarques rurals que hem estudiat 4 d'aquestes 6 mesures s'implementen amb metodologia LEADER.

Ajuts a la creació i desenvolupament de microempreses (Mesura 312-413)

- *Important per la creació d'empreses de serveis*
- *Complementaria de la capitalització de l'atur*
- *Només per empreses fins a 9 treballadors*

Foment d'activitats turístiques (mesura 313-413)

- *Encara mot més dels ARIs amb poc creació de llocs de treball*
- *Mes selectiu en el futur si es vol que les inversions als sector es tradueixin en la creació de llocs de treball*

Estudi del PDR en el marc del nous jaciments

Conservació i millora del patrimoni rural (mesura 323-413)

- *Projectes d'iniciativa pública amb capacitat de mantenir llocs de treball a la construcció*

Ajuts a inversions per a la millora dels processos de transformació i comercialització de productes agrícoles i forestals (mesures 12301-411 i 12302)

- *Un sector, l'agroalimentari, resistent a la crisi*

Diversificació a activitats no agrícoles (Mesura 311)

- *Poc generadora de llocs de treball*

Prestació de serveis bàsics per a l'economia i la població rural (mesura 321)

- *potencial de generació de llocs de treball: biblioteca, museus, centres d'interpretació, serveis assistencials a la població, residències, centres de dia, serveis a domicili,...*

Una reflexio final

El treball fet amb els agents de les zones mostra que al món rural hi ha oportunitats de creació de llocs de treball i activitat als jaciments d'ocupació

També que la materialització d'aquestes oportunitats es sovint molt depenent dels recursos públics: llei de dependència, subvencions, tarifes....en un context en el que els recursos públics minven

Això té implicacions:

- Cal **mobilitzar els recursos financers del territori, la capacitat d'emprenedoria,...**
- Cal una tasca de **dinamització, animació, coordinació,...**
- Molts projectes depenen de capacitat de construir xarxes, **actuacions col·lectives** mes que d'abocar-hi molts recursos
- Mes que mai cal imaginació, **capacitat innovadora**